

ایران و اسرائیل از همکاری تا منازعه

الهام شهبازی^۱

چکیده

روابط ایران و اسرائیل از ابتدای تأسیس این رژیم تا کنون با فراز و نشیب‌های بسیاری همراه بوده است. در دوران حکومت پهلوی با وجود مخالفت‌های گروه‌ها و اقشار مختلف جامعه، روابط دو طرف بر مبنای همکاری قرار داشت. روابط ایران و رژیم اسرائیل در این دوره بسیار حساس بود و معمولاً به صورتی کم و بیش پنهان دنبال می‌شد و با وجود نا رضایتی افکار عمومی داخلی و اعتراضات دولت‌های عرب، حدود سی سال دوام آورد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، روابط ایران و رژیم اسرائیل بلافاصله قطع شد. جمهوری اسلامی ایران به دلیل ماهیت ایدئولوژیک و اسلامی خود رژیم اسرائیل را فاقد مشروعیت قلمداد کرد و خواستار نابودی آن شد. در این پژوهش سعی شده است تا به صورتی گذرا، فراز و نشیب‌های روابط ایران و رژیم اسرائیل از گذشته تاکنون مورد بررسی قرار گیرد. در این راستا، حضور یهودیان در ایران و روابط حکومت‌های مختلف ایران با یهودیان، روابط ایران دوران پهلوی با رژیم اسرائیل و منازعه جمهوری اسلامی ایران و رژیم اسرائیل، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: ایران، اسرائیل، سیاست خارجی، همکاری، منازعه.

Iran and Israel from Cooperation Up to Conflict

Elham Shahbazi^۲

Abstract

Iran and Israeli regime Relations since its inception has been associated with many vicissitudes. During the Pahlavi regime, despite the opposition of various social groups in Iran, continued Relations between the two sides. Iran and Israel Relations in this period was highly sensitive and secretly followed. Because public opinion in Iran and Arabic countries was opposed it. Despite the opposition of the Iranian people this relationship continued for about 30 years. After the Islamic Revolution, the Iranian government immediately cut relations with this regime. Iran announced at the outset that Israel Regime is Illegitimate and illegal. So Iran demanded the destruction of the Zionist regime. In this research we have tried to study the ups and downs of relations between Iran and Israel. In this respect, the presence of Jews in Iran, Iran's government relations with the Jewish people during the history, relations between Iran and Israel before the revolution and reasons of conflicts after revolution will be examined.

Keywords: Iran, Israel, Foreign Policy, Conflict, Cooperation.

۱. دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد روابط بین الملل دانشگاه علامه طباطبائی

2. M.A Graduate in International Relations, Allameh Tabatabaiee University,
Email: e77.shahbazi@yahoo.com

مقدمه

یهودیان از دیر باز به دلیل نوع رفتاری که با دیگران داشتند (خود برتر بینی) مورد آزار و کین جوامعی که در آن می‌زیستند واقع می‌شدند. «هرتزل» بزرگترین رهبر صهیونیست‌ها، اعتقاد داشت یهودی‌ها ملتی هستند که تنها راه حل آنان در مقابل اقدامات ضد یهود، تملک یک موطن متعلق به خودشان و ایجاد دولت ملی با اختیار و استقلال کامل است. در سال ۱۹۱۷ میلادی، زمانی که جنگ جهانی اول رو به پایان بود «لرد بالفور» وزیر امور خارجه انگلیس، تشکیل یک سرزمین ملی یهود تحت حمایت دولت انگلیس در فلسطین را به جهانیان اعلام داشت.^۳ صدور اعلامیه بالفور زمینه قانونی - سیاسی لازم را برای تشکیل آتی دولت مستقل یهود در سرزمین فلسطین فراهم کرد. پس از سال ۱۹۱۸ جامعه ملل، فلسطین را به تحت الحمایگی انگلیس در آورد و این کشور هم متعهد شد بر پایه شرایط تحت الحمایگی فلسطین، این سرزمین را به گونه‌ای اداره کند که زمینه‌های شکل‌گیری یک کشور مستقل فراهم شده، حقوق فلسطینی‌ها پایمال نشود. ولی انگلیس تحت فشار محافل یهودیان روز به روز یهودیان بیشتری را در این سرزمین جای داد.^۴ در ۱۵ می ۱۹۴۸ میلادی، همزمان با خروج نیروهای انگلیسی از فلسطین، رژیم اسرائیل اعلامیه استقلال خود را منتشر ساخت^۵ و به این ترتیب رژیم اسرائیل در سرزمینی که متعلق به ساکنان اصلی آن یعنی فلسطینیان است تشکیل حکومت داد. یهودیان پس از این اقدام برای پایدار کردن سیطره خود در منطقه و فلسطین از شیوه‌های مختلفی از جمله کشتار اعراب مسلمان، خرید زمین‌های آنان، تلاش در جهت مهاجرت یهودیان از اقصی نقاط جهان به سرزمین‌های اشغالی و غیره بهره جستند.

۱. حضور یهودیان در ایران

به لحاظ تاریخی یکی از نخستین همکاری‌ها و تماس‌های مشترک متقابل میان ایرانیان و یهودیان به سال ۵۹۷ قبل از میلاد باز می‌گردد. زمانی که بخت‌النصر پادشاه بابل به اورشلیم حمله کرد، آنجا را غارت نمود و هزاران یهودی را اسیر کرد و به بابل برد. در سال ۵۳۸ قبل از میلاد، کوروش کبیر

۳. مهدی رضوی، *نیزنگ سازی صهیونیسم* (تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۹)، ص ۱۶.

۴. احمد گل محمدی، «روابط ایران و اسرائیل به روایت اسناد نخست وزیری (۱۳۲۷-۱۳۵۷)»، *فصلنامه پژوهش حقوق*

و سیاست، ۱۳۸۱، شماره ۶ ص ۸۰.

۵. مرتضی قانون، *دیپلماسی پنهان: جستاری در روابط ایران و اسرائیل در عصر پهلوی با مروری بر پیشینه تاریخی*

یهودیان ایران (تهران: طبرستان، ۱۳۸۱)، ص ۱۷۳.

امپراطور هخامنشی، حکومت بابل را سرنگون نمود و یهودیان را آزاد کرد. کوروش به یهودیان و خانواده‌های آنها اجازه داد به سرزمین خویش باز گردند.^۶ عده‌ای از یهودیان در بابل باقی ماندند و گروه‌هایی نیز به تدریج به ایران وارد شدند. انعطاف و تساهل حاکمان ایرانی بسیاری از یهودیان را قادر ساخت تا در کارهای مختلفی اشتغال یابند. تعداد زیادی از آنها رشد کردند و از دارایی زیادی برخوردار شدند و از استقلال مذهبی نیز برخوردار گردیدند. اما در زمان حکومت ساسانیان و با افزایش مداخله روحانیون زرتشتی در امور دولت، نفوذ قومیت یهودیان تضعیف گردید و محدودیت‌هایی برای آنها وضع شد.^۷ در اواسط قرن هفتم میلادی، با سقوط امپراطوری ساسانی، وضعیت یهودیان نیز متحول گردید. آنها به عنوان اقلیت‌های غیر مسلمان از حقوق برابر با مسلمانان برخوردار نبودند، ولی حکومت تأمین امنیت آنها را بر عهده داشت.^۸

با روی کار آمدن صفویان در قرن ۱۶ میلادی، مذهب شیعه به عنوان مذهب رسمی برگزیده شد و یک طبقه‌ی مذهبی با قدرتی نامحدود ایجاد گردید که در تمام حوزه‌های زندگی تأثیر و نفوذ داشت. در این دوران سخت‌گیری‌های مختلفی نسبت به یهودیان اعمال می‌شد که با سقوط صفویان این سخت‌گیری‌ها تقلیل یافت. ولی مجدداً در زمان سلسله قاجار این فشارها احیا شد. با شکل‌گیری جنبش سیاسی مشروطه و تشکیل مجلس ملی، قانونی در مجلس به تصویب رسید که بر اساس آن به یهودیان، مسیحیان و زرتشتیان حق انتخاب نماینده را اعطا می‌کرد.^۹

پس از سقوط قاجار و روی کار آمدن حکومت پهلوی، سیاست ایران در قبال اسرائیل متحول شد و دو طرف بیشتر از گذشته به یکدیگر نزدیک شدند. در دوره رضا شاه، مسئله مهاجرت یهودیان ایران به فلسطین و سیاست دولت ایران در قبال مسائل آن سرزمین، از حساسیت مذهبی بالایی در داخل و خارج کشور برخوردار بود. چنانکه این موضوع باعث بروز واکنش‌هایی از جانب گروه‌ها و جمعیت‌های مذهبی کشورهای اسلامی و نیز علما و مردم مسلمان ایران گردید.^{۱۰} با وجود حمایت‌ها و جانبداری‌های علما و مردم از ملت فلسطین در دوره رضا شاه روابط دولت ایران با فلسطینیان

---

6. Robert Reppa, *Israel and Iran: bilateral Relations and Effects on the Indian ocean Basin*, New York, 1974, P 8.

7. Nicholas De lange, *Atlas of the Jewish World*, New York, 1984, P 222.

8. *Ibid*, 223.

9. Gawdat Bahgat, «The Islamic Republic and the jewish state», *Israel Affairs*, July 2005, Vol11, No3, P 520.

۱۰. رضا زارع، *ارتباط نانشناخته: بررسی روابط رژیم پهلوی و اسرائیل (۱۳۲۷-۱۳۵۷)* (تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ

چندان شفاف نبود و این دولت، تلاش می‌کرد تا در قضیه درگیری اعراب فلسطینی و یهودیان، بی تفاوت باشد. پس از اعلام استقلال اسرائیل و شروع جنگ در فلسطین، حرکت مهاجرین یهودی از کشورهای منطقه به سوی سرزمین‌های اشغالی آغاز شد. در این میان، ایران به عنوان کشوری که دارای سیاست مدارا و تسامح (در مقایسه با دیگر کشورهای منطقه) بود، هدف اولیه مهاجرینی قرار گرفت که از کشور خود نمی‌توانستند به طور مستقیم سفر کنند ولی برای رفع این معضل نخست به ایران آمده و از راه این کشور، عازم مقصد می‌شدند.^{۱۱} بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، خصومت آشکار به سبب روح آزادی خواهی انقلاب ایران و حمایت از حقوق از دست رفته فلسطینی‌ها، میان دو طرف آغاز گردید که همچنان ادامه دارد. جمهوری اسلامی ایران روابط خود را با رژیم اسرائیل قطع کرد و اعلام نمود این کشور غاصب و غیر مشروع بوده و باید از صفحه روزگار محو گردد.

۲. روابط ایران و اسرائیل در دوران پهلوی

در فاصله ماه می ۱۹۴۸ (زمان تأسیس رژیم اسرائیل) تا ماه مارس ۱۹۵۰ (زمانی که ایران دولت اسرائیل را به رسمیت شناخت)، سیاست ایران در قبال اسرائیل نامشخص بود. از سویی با توجه به قدرت نیروهای اسلامی در داخل کشور و احساسات عمیق اسلامی که در تار و پود جامعه ریشه دوانده بود، حکومت پهلوی نمی‌توانست تا مدت‌ها هیچگونه حرکتی برخلاف منافع مسلمین انجام دهد. وضعیت نیروهای موافق و مخالف رژیم اسرائیل به گونه‌ای بود که حکومت پهلوی جسارت شناسایی اسرائیل را نداشت و هرچند در اظهار نظرهای مقامات رسمی، به طور قطعی در مورد شناسایی و یا عدم شناسایی اظهار نظر نمی‌شد، با این حال دولت شاهنشاهی ایران در اسفند ماه ۱۳۲۸ یعنی یک سال و اندی پس از برپایی رژیم اسرائیل، آن را به صورت دوفاکتو رسمی دانست.^{۱۲} بعضی از نیروها، مخالف روابط ایران و اسرائیل و شناسایی دوفاکتو بودند که این مخالفت‌ها شامل مخالفت‌های مردمی، علما و روحانیون و شاید بخشی از درون حاکمیت از بعد داخلی و مخالفت و فشار کشورهای عربی و اسلامی از بعد خارجی می‌گردید تا اینکه در سال ۱۹۵۱ دکتر مصدق با عنایت به اصل موازنه منفی و با توجه به اعتراضات مردم و برخی نمایندگان مجلس، شناسایی دوفاکتوی اسرائیل را پس گرفت و طی اعلامیه‌ای قطع رابطه با رژیم اسرائیل را به اطلاع

۱۱. مسعود کوهستانی نژاد، «روابط ایران و اسرائیل در دوره دولت دکتر مصدق (۱۳۳۰-۱۳۳۲)»، فصلنامه تاریخ روابط

خارجی، ۱۳۸۲، شماره ۱۵، ص ۱۰۵.

۱۲. مهین کفاش، روابط خارجی ایران (بعد از انقلاب اسلامی) (تهران: انتشارات آوای نور، ۱۳۸۸)، ص ۷۵.

عموم رسانند. در هر حال قطع روابط ایران و اسرائیل، اسرائیلی‌ها و طرفداران انگلیسی آنها را در مقابل مصدق و نهضت ملی کردن صنعت نفت قرار داد.^{۱۳} لیکن با سقوط دولت ملی و متعاقب کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و قدرت‌یابی مجدد محمدرضا پهلوی، به تدریج مناسبات ایران و اسرائیل برقرار شد.

روابط ایران و اسرائیل در واقع نمود برجسته‌ای از پنهان کاری‌های سیاسی و ظاهر سازی‌های عوام فریبانه بود. در این دوره مشی سیاست خارجی ایران در قبال اسرائیل بر این اساس بود که ایران و اسرائیل در پایتخت‌های یکدیگر نمایندگی فعال و حضور جدی داشتند، ولی حتی در زمانیکه روابط به بیشترین و بالاترین سطح رسیده بود نیز برای جلوگیری از اعتراضات فزاینده‌ی اعراب، به طور غیر رسمی رفتار می‌شد و هیچ‌گاه این روابط رسمیت نیافت.^{۱۴}

در سال‌های ۱۳۴۰ تا ۱۳۴۲ به دلیل بی‌ثباتی سیاسی کشور و حرکت‌های مذهبی مردم علیه لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی و انقلاب سفید که در نهایت به قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ انجامید، به دلیل بی‌ثباتی کشور و حرکت‌های مذهبی مردم، به ویژه اندیشه‌های امام خمینی (ره)، اتحاد استراتژیک آمریکا، ایران و اسرائیل، با چالش عظیمی مواجه گردید و باعث شد مناسبات دو جانبه ایران و اسرائیل هرچه بیشتر به خفا گراییده، محرمانه شدن این روابط به خصیصه اصلی آن تبدیل شود. پس از قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، امام خمینی (ره) همراه گروهی دیگر از مراجع حوزه علمیه قم، اعلامیه‌ای صادر کرد که در آن اعلامیه بر علمای اسلام فرض شده که از اسرائیل برائت جسته و خطرهای به رسمیت شناختن اسرائیل را به جهان اسلام تذکر دهند.^{۱۵} آنچه مسلم است مناسبات ایران و اسرائیل، یکی از مهمترین مسائلی بود که بر نارضایتی مردم از رژیم پهلوی دامن زد و به همین جهت سهم زیادی در پیروزی انقلاب اسلامی ایفا کرد و در نهایت با پیروزی انقلاب اسلامی، اسرائیلی‌ها ناچار شدند برای همیشه ایران را ترک کنند و بدین سان، روابط سی ساله‌ی ایران و اسرائیل پایان یافت.

در ادامه ابعاد مختلف همکاری‌های ایران و رژیم پهلوی و علل و انگیزه‌های دو طرف برای ادامه این همکاری‌ها بررسی خواهد شد.

۱۳. علیرضا ازغندی، روابط خارجی ایران (۱۳۳۰-۱۳۵۷) (تهران: قومس، ۱۳۸۴)، ص ۴۱۱.

۱۴. علی اکبر ولایتی، ایران و تحولات فلسطین (۱۳۱۷-۱۳۵۷) (تهران: وزارت امور خارجه، ۱۳۸۰)، ص ۱۴.

۱۵. علی اکبر ولایتی، جمهوری اسلامی ایران و تحولات فلسطین (تهران: وزارت امور خارجه، ۱۳۸۶)، ص ۲۴.

۲.۱. همکاری‌های ایران و رژیم اسرائیل

روابط ایران با اسرائیل عملاً پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ شروع شد و در ابعاد مختلف، مخصوصاً در زمینه‌های کشاورزی، اطلاعاتی و نفتی تا انقلاب اسلامی روز به روز گسترش یافت. گستردگی روابط دو طرف بدون توجه به فراز و نشیب‌های متأثر از تحولات در روابط بین الملل کاملاً دو طرفه بود. رژیم اسرائیل در مقابل شناسایی توسط ایران در چارچوب «دکترین محورهای پیرامون» از همان ابتدای تأسیس، علاقمندی خود را به گسترش روابط با ایران اعلام کرد. به موجب این دکترین که «دیوید بن گورین» اولین نخست وزیر اسرائیل طراح آن بود، اسرائیل می‌بایست روابط خود را با کشورهای پیرامون جهان عرب به ویژه ترکیه و ایران توسعه دهد. از نظر بن گورین، تحکیم روابط دو جانبه با چنین کشورهایی در دراز مدت می‌توانست اسرائیل را از انزوای سیاسی خارج کرده و منافع اقتصادی - امنیتی آن را در برابر کشورهای عربی تأمین نماید.^{۱۶}

۲.۱.۱. همکاری‌های نظامی - امنیتی

اسرائیل به لحاظ موقعیت و وضعیت خاص خود، به ویژه فقدان عمق استراتژیک و آسیب پذیری ناشی از تهدیدات امنیتی و در راستای تحقق اصل راهبردی امنیتی خود مبنی بر برتری نظامی بر سایر کشورهای منطقه، نیاز بسیار شدیدی به ایجاد ارتباط امنیتی و اطلاعاتی با کشوری در منطقه داشت که به اتکای آن بتواند خواسته‌ها و اهداف خود را تأمین کند. ایران از همسایه‌های کشورهای عربی خاورمیانه بود که شمار فراوانی از اتباع یهودی در آن می‌زیستند و آزادانه در آنجا به کارهای مذهبی، فرهنگی، اقتصادی خود می‌پرداختند و از نفوذ و حضور در دستگاه حکومت محمدرضا پهلوی برخوردار بودند و از این رو، مناسب‌ترین مکان برای فعالیت‌های اطلاعاتی و عملیاتی اسرائیل به انگیزه تأمین امنیت آن به شمار می‌رفت و نیاز شدید ساواک به آموزش، ساز و برگ و کارشناسان موساد برای تقویت ساختار خود، زمینه‌ای برای حضور و فعالیت‌های گوناگون موساد در ایران فراهم آورد. بنابراین همکاری‌های نظامی و امنیتی ایران و اسرائیل افزایش یافت.^{۱۷} سازمان اطلاعاتی اسرائیل (موساد) پس از سازمان‌های آمریکا، شوروی و انگلستان، فعالترین شبکه اطلاعاتی در ایران بود و در تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) نقش تعیین کننده ای داشت.^{۱۸}

۱۶. ازغندی، ص ۴۱۱-۴۱۲.

۱۷. اصغر جعفری ولدانی، روابط خارجی ایران (بعد از انقلاب اسلامی) (تهران: انتشارات آوای نور، ۱۳۸۲)، ص ۸۲.

۱۸. ازغندی، ص ۴۱۳.

در زمینه نظامی نیز به لحاظ تمایل ایالات متحده آمریکا به هماهنگ کردن ارتش‌های ایران و اسرائیل پای نظامی ان اسرائیلی به ایران باز شد و هر روز که از عمر روابط دو کشور می‌گذشت، همکاری‌های نظامی متقابل بیشتر می‌شد به طوری که این همکاری‌ها منجر به انعقاد یک رشته قراردادهای و ملاقات‌های دو جانبه در بالاترین سطح فرماندهان نظامی بین دو کشور گردید. همچنین ایران نقش اسرائیل را به عنوان منبع درجه دوم و قابل اطمینان برای خریدهای تسلیحاتی و مشاوره نظامی پذیرفته بود.^{۱۹}

۲.۱.۲. همکاری‌های اقتصادی

در روابط اقتصادی ایران و اسرائیل، نفت از جایگاه ممتازی برخوردار بود. از یک سو نیاز شدید اسرائیل برای گردش چرخ صنایع و توسعه آن و ارتقای ماشین نظامی خود در برابر جنگ‌های با اعراب و از سوی دیگر فقدان منابع طبیعی و تحریم نفتی اسرائیل به وسیله اعراب، نفت را برای اسرائیل به منزله کالایی راهبردی در آورده بود. ایران نفت خود را در قبال خرید برخی تجهیزات و تسلیحات مدرن نظامی و بهره‌گیری از تخصص‌های مختلف اسرائیل، به آن رژیم تحویل می‌داد. با تحریم کشورهای عربی علیه اسرائیل، ایران به صورت بزرگترین منبع تأمین کننده نفت اسرائیل درآمد.

فعالیت‌های شرکت‌های مختلف اسرائیلی در ایران را می‌توان به عنوان یکی از بخش‌های مهم روابط اقتصادی ایران و اسرائیل دانست. انجام طرح‌های صنعتی و کشاورزی، ساخت و احداث سدها، پل‌ها، کارخانه‌ها، ساختمان‌های بزرگ، مجتمع‌های مسکونی، هتل‌ها، راه‌سازی، تعمیر پالایشگاه و صادرات و واردات محصولات، حمل کالاهای مبادلات پستی، تولیدات کالا در زمینه‌های مختلف از جمله مواردی هستند که با شرکت‌های اسرائیلی در آن به طور فعال و گسترده ظاهر می‌شدند^{۲۰} و از این طریق علاوه بر نفوذ در سیستم اقتصادی ایران، سود سرشاری را کسب می‌نمودند. روابط اقتصادی ایران و اسرائیل به‌رغم اینکه از اوایل دهه ۴۰ شتاب گسترده‌ای به خود گرفت؛ اما محدودیت‌هایی از جمله، اقتصاد غیر مکمل ایران و اسرائیل، نبودن ارتباطات زمینی بین دو کشور و بالا بودن نرخ حمل و نقل و کمبود کشتی‌های باری، تا حدودی در تحقق نیافتن گسترش آن به

---

۱۹. قانون، ص ۳۱۴.

۲۰. زارع، ص ۳۷۶.

سطح دلخواه مؤثر بود. با این وجود، محمدرضا پهلوی با تأثیرپذیری از پیشرفت‌های سریع اسرائیل در نظر داشت تا از اسرائیل به عنوان یک الگوی توسعه استفاده نماید.

۲.۱.۳. همکاری‌های فرهنگی

اسرائیل در راهبردهای روابط خود با ایران، نگاه ویژه‌ای به مقوله فرهنگ و آموزش به منظور بستر سازی و تغییر نگرش افکار جامعه ایران در راستای دستیابی به اهداف مختلف خود داشت. تبلیغات هدف‌دار رژیم اسرائیل مبنی بر اینکه ایرانی‌ها از نظر زبانی، ایدئولوژیکی، نژادی و فرهنگی از اعراب جدا هستند رقابت‌های بین اعراب و ایران را تشدید می‌کرد و دوری از اعراب به معنای نزدیکی به اسرائیل بود. از جمله زمینه‌های همکاری فرهنگی، جهانگردی بود که در اوایل دهه ۱۹۶۰ توسط نخست وزیر وقت ایران مطرح شد که بنا به درخواست وی کارشناسان اسرائیلی برای توسعه صنعت جهانگردی ایران در سال ۱۹۶۲ وارد ایران شدند و خواستار تبلیغات آشکار در این زمینه شدند.^{۲۱} در زمینه امور علمی و دانشگاهی، سمینار بین‌الملل دانشجویان و واگذاری بورس‌های تحصیلی بود و همچنین می‌توان به ایجاد رشته ایران‌شناسی در دانشگاه تل‌آویو در سال ۱۹۶۶ اشاره کرد.^{۲۲}

۲.۲. علل و انگیزه‌های ایجاد و تداوم روابط حکومت پهلوی و رژیم اسرائیل

عوامل مؤثر در گسترش ارتباطات رژیم پهلوی و رژیم اسرائیل، در سه سطح داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی، تحلیل پذیر است. با چنین رویکردی از اوایل دهه ۱۳۴۰ رژیم پهلوی برای اینکه روابطش با اسرائیل دوام بیاورد، از علنی شدن آن جداً پرهیز می‌کرد.

۲.۱.۴. داخلی

به لحاظ داخلی ایران و رژیم اسرائیل دارای مشکلاتی بودند که روابط دو طرف می‌توانست تا حدودی به حل این مشکلات کمک کند، از یک طرف رژیم حاکم بر ایران، از مشروعیت مردمی برخوردار نبود و به همین دلیل، تمایل به استفاده از روش‌های پلیسی، برای تداوم حاکمیت خود داشت که تجربیات اسرائیل در استفاده از این روش‌ها به رژیم پهلوی کمک می‌کرد تا نیازهای خود

۲۱. حسین آجورلو و سید روح الله حاج زرگر باشی، *ایران و مسئله‌ی اسرائیل* (تهران: دفتر گسترش تولید علم ۱۳۸۸)،

ص ۱۱۵.

۲۲. همان، ۱۱۸.

را تأمین نماید.^{۲۳} از طرف دیگر انزوا و آسیب پذیری دو خطر عمده ای بود که موجودیت اسرائیل را تهدید می‌نمود. بر همین اساس یکی از اهداف اصلی سیاست خارجی اسرائیل، شکستن دیوار انزوایی بود که آن را فرا گرفته بود و بدین ترتیب در جستجوی فرصت‌هایی برای توسعه روابط با کشورهای غیر عرب منطقه بود.^{۲۴} به موجب دکترین محورهای پیرامون، اسرائیل تلاش نمود تا خود را از حلقه‌ی محاصره‌ی کشورهای عرب و از انزوای منطقه ای برهاند و با کشورهای پیرامون جهان عرب خصوصاً ایران و ترکیه که در عرصه‌ی سیاست خارجی با اسرائیل همسویی داشتند، ارتباط برقرار نماید. به همین دلیل ایران به دلیل وجود اقلیت بزرگ یهودی و همچنین به دلیل سیاست اعلام شده از سوی حکومت شاه مبنی بر تسامح و تساهل دولت ایران نسبت به یهودیان که بارها از سوی شاه و سایر مقامات مطرح شده بود و همچنین به دلیل اینکه مسیر ترانزیتی مناسبی برای مهاجرت یهودیان عراقی به اسرائیل بود مورد توجه شدید اسرائیل قرار گرفت.

۲.۱.۵. منطقه‌ای

در بعد منطقه‌ای حمایت آشکار و پنهان ایران از اسرائیل، موجب دشمنی اعراب منطقه با ایران شده بود. چگونگی و نوع روابط ایران با اعراب نقش بسیار مهمی در کشیده شدن ایران به سمت اسرائیل ایفا کرد. ظهور «ناصر» در مصر و قدرت گرفتن آن به عنوان رهبر کشورهای عربی در خاورمیانه و دشمنی با ایران و اسرائیل، زمینه ساز نزدیکی این دو به یکدیگر شد.^{۲۵} همچنین حرکت‌های توسعه طلبانه‌ی عراق در قبال ایران و طرح‌های آن کشور در تجزیه‌ی خوزستان در مقاطع مختلف و مواضع نامناسب بیشتر کشورهای عرب در قبال ایران موجب تعقیب سیاستی جدا از سیاست جهان عرب از سوی ایران گردید^{۲۶} و این نگرانی‌ها شاه را به جانب سیاست برقراری رابطه با اسرائیل سوق می‌داد. در مقابل هم اسرائیل با قرار گرفتن در میان اعراب، که به دلایل ایدئولوژیک و گرایش‌های پان عربیسم حضور یهودیان را در فلسطین تحمل نمی‌کردند، وضعیت دشواری داشت؛ به همین دلیل

---

۲۳. داود امینی، «باز بینی مواضع رژیم پهلوی، روحانیت و مردم ایران، در منازعات فلسطین و اسرائیل»، فصلنامه

گنجینه‌ی اسناد (شماره ۶۱، ۱۳۸۵)، ص ۶۷.

۲۴. ولایتی، ایران و تحولات فلسطین (۱۳۱۷-۱۳۵۷)، ص ۵۲.

۲۵. امیر محمد حاجی یوسفی، ایران و رژیم صهیونیستی از همکاری تا منازعه (تهران دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۲)،

ص ۱۱۳.

۲۶. محمدرضا ملکی، «استراتژی اسرائیل در منطقه‌ی خاورمیانه»، فصلنامه تخصصی علوم سیاسی (شماره ۶، ۱۳۸۷)،

ص ۱۰۷۵.

اسرائیلی‌ها در هر کشوری که زمینه نفوذ و بهره‌برداری می‌یافتند وارد می‌شدند. بعد از ترکیه، ایران تنها کشور خاورمیانه بود که با اسرائیل روابط سیاسی داشت و به دلایل گوناگون در سیاست خارجی از جایگاهی برجسته‌تر، برای اسرائیل برخوردار بود. بخشی از این دلایل عبارتند از:

- حمایت ایران از اسرائیل در مقابل اعراب بر اساس دکترین محورهای پیرامون.
- نیاز اسرائیل به نفت ایران به عنوان منبع اصلی تأمین انرژی این کشور.
- درآمدهای حاصل از سرمایه‌گذاری در ایران و فروش تجهیزات نظامی به این کشور.
- حمایت‌ها و کمک‌های مالی دولت و سرمایه‌داران یهودی در ایران.^{۲۷}

۲.۱.۶. بین‌المللی

به لحاظ بین‌المللی، ایران و اسرائیل، در اوج جنگ سرد و اختلافات ایدئولوژیک دو ابر قدرت، عملاً به بلوک غرب و سرمایه‌داری بین‌الملل وابسته شده بودند که در رأس آن آمریکا قرار داشت. بنابراین سیاست خارجی خود را طوری تنظیم می‌کردند که اهداف بلوک غرب به ویژه آمریکا بر آورده گردد. با برپایی نظام دو قطبی پس از جنگ جهانی دوم، جهت‌گیری سیاست خارجی رژیم اسرائیل به سوی اردوگاه غرب و در رأس آن آمریکا تغییر یافت. عدم موافقت دولت شوروی با مهاجرت یهودیان این کشور به اسرائیل به اختلافات بین آنها دامن زد. از سوی دیگر روابط شوروی با برخی از کشورهای عربی منطقه رو به توسعه نهاد.^{۲۸} از طرف دیگر هم نمایندگان ایران در آمریکا به دلیل اغراق در توانایی لابی یهود در باب اعطای کمک آمریکا به ایران، این تصور را به وجود آوردند که اسرائیلی‌ها قادرند به عنوان دلال ایران در واشنگتن عمل کنند که این عامل مهمی در توسعه روابط تهران و تل‌آویو بود.^{۲۹}

۳. جمهوری اسلامی ایران و رژیم اسرائیل

وقوع انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹، جهت‌گیری سیاست خارجی کشور را دگرگون کرد. ایران از غرب و آمریکا کناره‌گیری نمود و به سوی حمایت از مسائل جهان سوم، متعهد نبودن به استعمار و ضدیت با آن حرکت کرد و در این راستا شناسایی دوفاکتوی حکومت قبل را از رژیم

اسرائیل پس گرفت و آن را غدهٔ سرطانی نامید که باید از میان برداشته شود و هرگونه روابط اقتصادی، سیاسی و فرهنگی با این رژیم را قطع کرد. از آن زمان تا کنون دولت ایران موجودیت اسرائیل را نپذیرفته و به طور طبیعی با آرمان فلسطین در مبارزه علیه اسرائیل قویاً همدلی نشان می‌دهد. از زمان پیروزی انقلاب اسلامی تا کنون مبارزه با رژیم اسرائیل در صدر برنامه‌های سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است.

از دیدگاه امام خمینی (ره)، اگر تأسیس حکومت اسلامی، اولویت اول برای ایشان در ایران بود، در خارج از کشور، آزادی بیت‌المقدس و سرزمین فلسطین، مهم‌ترین دغدغهٔ فکری و عمل سیاسی ایشان را تشکیل می‌داد. ایشان با اشاره به پیوند صهیونیست‌ها با بزرگ‌ترین سرمایه‌داران غرب به ویژه آمریکا، خاستگاه و علت پیدایش اسرائیل این چنین بیان می‌کنند: «اسرائیل با تباری و هم فکری دولت‌های استعماری غرب و شرق زاییده شد و برای سرکوب و استعمار ملل اسلامی به وجود آمد و امروز از طرف همه‌ی استعمارگران حمایت و پشتیبانی می‌شود. انگلیس و آمریکا با تقویت نظامی و سیاسی و با گذاشتن اسلحه‌های مرگبار در اختیار اسرائیل آن را به تجاوزات پی‌درپی علیه اعراب و مسلمین برمی‌انگیزانند.»^{۳۰}

با این حال اسرائیل در سال‌های اولیهٔ پس از انقلاب اسلامی، مایل به قطع رابطه با ایران نبود و جنگ تجاوز کارانه عراق علیه ایران، زمینه و بستر مناسبی را برای این رابطه فراهم آورد، اما رفتار و الگوی سیاست خارجی ایران با تأکید بر ارزش‌های اسلامی در برخورد با رژیم اسرائیل همچنان باقی بود. در آن زمان بسیاری از دست‌اندرکاران اسرائیلی بر این باور بودند، از آنجا که برقراری صلح با کشورهای عربی غیر ممکن است، در نتیجه اسرائیل باید پیوندها و ارتباطاتش با ایران را ادامه دهد. اما مذاکرات صلح نشان داد که برقراری صلح با اعراب غیرممکن نیست. از این زمان است که اسرائیل رویکرد جدیدی نسبت به جمهوری اسلامی ایران اتخاذ نمود.

حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ فرصت مناسبی را در اختیار اسرائیل قرار داد تا دشمنی خویش با ایران را تشدید نماید. از نظر اسرائیل، محیط بین‌المللی پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، این امکان را فراهم کرده تا این رژیم مبارزهٔ خود با فعالیت‌های حماس و حزب‌الله را از مرزهای اسرائیل و حتی خاورمیانه فراتر برده و در سطح بین‌المللی آن را دنبال کند. هدف اصلی، حذف دولت‌هایی بود که از

این گروه‌ها حمایت می‌کنند یعنی ایران، سوریه و عراق.^{۳۱} در نهایت بعد از سرنگونی رژیم به ظاهر ضد اسرائیلی صدام حسین در سال ۲۰۰۳، ایران به عنوان یکی از مهمترین قدرت‌های منطقه‌ای، دشمن اصلی اسرائیل تلقی شد. در ادامه دلایل خصومت ایران و رژیم اسرائیل و همچنین تهدیدات دو طرف علیه یکدیگر مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۳.۱. دلایل خصومت جمهوری اسلامی ایران و رژیم اسرائیل

۳.۱.۱. ماهیت مذهبی نظام جمهوری اسلامی ایران

بسیاری از صاحب نظران، مهمترین دلیل به رسمیت نشناختن رژیم اسرائیل توسط جمهوری اسلامی ایران را دلیل ایدئولوژیک می‌دانند. بر اساس این دلیل، چنین استدلال می‌شود که رژیم اسرائیل غاصب سرزمین فلسطین است و از هیچ‌گونه مشروعیتی برخوردار نیست از این رو جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک حکومتی دینی که خود را منادی و پاسدار اخلاق انسانی می‌داند، به قطع رابطه با رژیم اسرائیل اقدام نموده و خواستار نابودی آن است.

جمهوری اسلامی ایران اعتقادات اساساً جوهری انسانی، ضد سلطه و ظلم ستیز دارد، بر همین اساس اصول و آرمان‌های انقلاب اسلامی نافی موجودیت نژاد پرستانه‌ی رژیم اسرائیل است. در این زمینه امام خمینی (ره) طرح تشکیل دولت اسرائیل و شناسایی این رژیم را برای مسلمانان یک فاجعه و برای دولت‌های اسلامی یک انتحار و مخالفت با آن را فریضه بزرگ اسلامی برشمردند و ضمن تأکید بر قطع رابطه با رژیم اسرائیل و اعلام حالت جنگ بین مسلمانان و این رژیم، هرگونه رابطه‌ی سیاسی، تجاری و نظامی را با این رژیم حرام اعلام کردند، چرا که از نظر ایشان، این رژیم نامشروع، غاصب و دشمن تمامی مسلمانان جهان است.^{۳۲}

۳.۱.۲. موضع گیری‌های نظام جمهوری اسلامی ایران

موضع گیری‌های جمهوری اسلامی ایران نسبت به اسرائیل مشخصاً و عمدتاً در سه زمینه موجبات خشم مقامات رژیم اسرائیل را فراهم آورده است: حمایت از گروه‌های ضد اسرائیلی در خاورمیانه و

۳۱. رحمان قهرمان پور، «محیط استراتژیک لسرئیل پس از ۱۱ سپتامبر»، گاهنامه برداشت اول (شماره ۷، ۱۳۸۱)،

ص ۷۶.

۳۲. محمد حسینی مقدم، «راهبرد اسرائیل در جنگ ایران و عراق»، فصلنامه نگین ایران (شماره ۳، ۱۳۸۱)، ص ۵۲.

به‌طور مشخص گروه‌های فلسطینی و لبنانی درگیر با اسرائیل، مخالفت با روند صلح اعراب و اسرائیل و سردمداری حرکت‌های ضد اسرائیلی در صحنه بین‌المللی.^{۳۳} به عقیده مقامات رژیم اسرائیل، سیاست‌ها و ارزش‌هایی که به وسیله ایران دنبال می‌شود در حکم خطری مهم برای اسرائیل است. این رژیم همچنین مدعی است که جمهوری اسلامی ایران از حماس و جهاد اسلامی حمایت می‌کند و با این اقدام خود موجب تداوم و شعله‌ور شدن آتش انتفاضه می‌شود.^{۳۴}

۳.۲. تهدیدات متقابل جمهوری اسلامی ایران و رژیم اسرائیل

۳.۲.۱. تهدیدات جمهوری اسلامی ایران علیه رژیم اسرائیل

جمهوری اسلامی ایران از همان ابتدا اعلام کرد که سیاستش مبنی بر عدم مشروعیت اسرائیل قرار دارد و بر این باور است که اسرائیل باید از روی زمین محو شود. از این رو، طبیعی است که تلاش ایران در عرصه‌های مختلف بین‌المللی بر محور تضعیف موقعیت بین‌المللی اسرائیل باشد. مهمترین راهبرد جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه برای تضعیف رژیم اسرائیل نگاه داشتن این رژیم در مرزهای خود بوده است. از یک‌سو ماهیت انقلابی و ضد اسرائیلی جمهوری اسلامی ایران و از سوی دیگر فاصله جغرافیایی ایران و اسرائیل، موجب شده که ایران برای مقابله عملی با رژیم اسرائیل به فعالیت غیر مستقیم نه تنها در اطراف اسرائیل (عمدتاً در لبنان)، بلکه درون سرزمین فلسطین (کرانه باختری و نوار غزه) بپردازد. به دلیل تأثیری که شیعیان لبنانی و همچنین گروه‌های اسلامی فلسطین از انقلاب اسلامی ایران گرفته بودند، بهترین راهبرد برای ایران این بود که این گروه‌ها را در مقابله و منازعه با رژیم اسرائیل تقویت نماید. همچنین ایران برای مقابله با رژیم اسرائیل، به برقراری نوعی اتحاد با کشور سوریه اقدام کرد. یکی از اهداف عمده اتحاد راهبردی ایران با سوریه، تقویت این کشور در مقابل رژیم اسرائیل است.^{۳۵} همچنین جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از طریق سوریه، اقدام به کمک‌های مادی به جنبش‌های مقاومت لبنان و فلسطین نماید. در حقیقت سوریه عامل پیوند ایران با گروه‌های مقاومت است.

---

۳۳. مرتضی شمس، «تهدیدهای نظامی-امنیتی اسرائیل علیه جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه مطالعات راهبردی

(پیش شماره دوم، ۱۳۷۷)، ص ۱۷۷.

۳۴. جعفری ولدانی، ص ۸۳.

۳۵. حاجی یوسفی، ص ۱۴۸.

در مجموع می‌توان گفت که مهمترین اقدامات جمهوری اسلامی ایران طی سه دهه اخیر علیه

رژیم اسرائیل عبارتند از:

- تشدید حملات لفظی علیه اسرائیل.
  - تقویت حرکت‌های دولتی و غیر دولتی در سطح جهان علیه اسرائیل.
  - تقویت بنیه دفاعی و تهاجمی کشور.
  - باز کردن پرونده هولوکاست.
  - کمک به کشورهای متخاصم با اسرائیل.
  - جنگ نیابتی از طریق تقویت بنیه حزب الله لبنان.
  - عقد پیمان‌های دفاعی با سوریه و حمایت مستمر از این کشور.
  - تقویت همه جانبه مخالفان فلسطینی.
  - اخلال در روند صلح خاورمیانه.
  - حمایت از مخالفان یهودی و غیر یهودی ضد صهیونیستی.^{۳۶}
- در ادامه به دو موضوع مهم یعنی بحث هسته‌ای و هولوکاست پرداخته خواهد شد که به ویژه در یک دهه اخیر، رژیم اسرائیل در رابطه با این دو موضوع، ایران را تهدیدی جدی علیه خود می‌داند.

۳.۲.۱.۱. برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران

راهبرد امنیت ملی اسرائیل بر این مبنا قرار گرفته است که باید از هسته‌ای شدن کشورهای منطقه خاورمیانه برای حفظ امنیت، ثبات و آرامش این رژیم جلوگیری نمود. لذا در این زمینه جمهوری اسلامی ایران را چه در دوران پیش از مطرح شدن پرونده هسته‌ای و چه در دوران پس از آن همواره به عنوان تهدید کننده اصلی امنیت ملی و موجودیت خود تلقی کرده اند.^{۳۷} تلاش‌های جمهوری اسلامی ایران برای دستیابی به فناوری صلح آمیز هسته‌ای از اواخر دهه ۱۹۸۰ چالش جدیدی را فرا روی اسرائیل مطرح کرده است. از نظر مقامات تل‌آویو، ایران پس از دوران جنگ سرد، با تجربه جنگ تحمیلی هشت ساله و آبدیدگی نیروهای نظامی آن، بازسازی اقتصادی و نظامی پس از آن و

۳۶. جواد شرباف، «موازنه تهدید؛ جمهوری اسلامی و رژیم صهیونیستی»، فصلنامه دیپلماسی دفاعی (شماره ۴،

۱۳۹۱)، ص ۶۰

۳۷. مجید عباسی، «تقش اسرائیل در تقابل هسته ای ایران و آمریکا»، فصلنامه گزارش راهبردی (شماره ۳۷، ۱۳۸۵)،

روابط رو به رشد با روسیه به ویژه در زمینه تسلیحات و راکتورهای برق هسته ای، به صورت یک نیروی مهم نظامی ظهور کرده و بر همین اساس پشتوانه‌ای برای کشورها، سازمان‌ها و افرادی که حاضر نیستند سیاست تسلیم را در مقابل اسرائیل بپذیرند محسوب می‌شود.^{۳۸}

از نظر مقامات رژیم اسرائیل، تسلیحات هسته ای ایران نه فقط برای اسرائیل بلکه برای کل کشورهای خاورمیانه و جهان آزاد خطرناک خواهد بود، لذا باید قبل از اقدامات شورای امنیت از کلیه روش‌های تحریم آمیز و کنترل کننده علیه دشمنان اصلی در تهران استفاده شود، چرا که پس از سقوط صدام، ایران دشمن شماره یک اسرائیل است.^{۳۹} از سوی دیگر، اسرائیل با ناکارآمد دانستن تحریم‌های شورای امنیت پا را از این فراتر گذاشته و تهدید کرد که در صورت تسامح بیشتر جامعه بین‌الملل درباره‌ی برنامه هسته‌ای ایران، به عملیات نظامی متوسل خواهند شد و خود مستقیماً تأسیسات هسته ای ایران را هدف قرار خواهند داد.^{۴۰} در زمینه برخورد نظامی با تهدید ایران هسته-ای، رایج‌ترین سناریوی مقامات اسرائیلی «حمله نظامی پیش دستانه» است.

۳.۲.۱.۲. هولوکاست

پس از شروع جنگ جهانی دوم، مسئله‌ای به نام کوره‌های آدم سوزی یا اتاق‌های گاز هیتلری که به کشتارگاه میلیون‌ها یا صدها هزار یهودی معروف گردیده، اسطوره‌ای شد که برای اولین بار در برخی محافل یهودی در آمریکا در سال ۱۹۴۲ مطرح شد و این در شرایطی بود که هیچ فرد یا محفل علمی، تاریخی و یا مطالعاتی و تحقیقاتی بدان اعتنایی نکرد. این سوژه در جهان به نام هولوکاست نامیده شد. با گذشت زمان، هولوکاست ابعاد گسترده تری یافت و تعداد کشته شدگان به شش میلیون نفر رسید. در نهایت تبلیغات حساب شده نهادها و مجامع قدرتمند و ذی نفوذ یهود توانست تحریف‌های یک رویداد تاریخی را از طریق ابزارهای فرهنگی و هنری و به کمک افراد، مراکز، مؤسسات و نهادهای آرشیوی و مطالعاتی وابسته به یهودیان، به عنوان واقعیتی غیر قابل انکار به

---

۳۸. جمعی از نویسندگان صهیونیستی، رژیم صهیونیستی؛ تروریسم و امنیت، ترجمه مؤسسه مطالعات اندیشه سازان نور (تهران: اندیشه سازان نور، ۱۳۸۴)، ص ۴۷.

۳۹. علی اکبر جعفری، منافع استراتژیک مشترک و اتحاد آمریکا - اسرائیل (تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۸)، ص ۱۶۹.

۴۰. علی اکبر جعفری، ساختار دولت صهیونیستی اسرائیل، ترجمه علی جنتی (تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر، ۱۳۸۵)، ص ۲۰۰.

افکار عمومی القا نماید.^{۴۱} در این خصوص یهودیان، در صدد بر آمدند تا تمامی پدیده‌ها، وقایع، حوادث و تحولات مربوط به یهودیان را در ابعاد گوناگون مذهبی، اعتقادی، تاریخی، سیاسی را به نفع خود و در راستی تحقق بازگشت به فلسطین و تشکیل دولت یهودی، تفسیر و تبیین نمایند.^{۴۲} حمایت از قدس و فلسطین، جزو صریح‌ترین سیاست‌های حاکمیتی در جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود و کم و بیش در زمره مهم‌ترین برنامه‌های هدف گذاری شده دولت‌های پس از انقلاب اسلامی بوده است. این موضوع همچنین جزء هسته‌ی مرکزی سیاست‌های دولت نهم در مبانی اندیشه‌ای و مؤلفه‌های گفتمانی رئیس جمهور ایران در مناسبات جهانی بوده است، زیرا خوانش مجدد اسطوره دروغین هولوکاست و تبیین نسبت آن با تأسیس رژیم اسرائیل از سوی محمود احمدی نژاد، بار دیگر مسئله قدس و فلسطین را جزء دال مرکزی گفتمان اسلامگرایان در منطقه و جهان قرار داد.^{۴۳}

با مردود دانستن واقعه هولوکاست و عدم مشروعیت و غاصب بودن رژیم اسرائیل از سوی محمود احمدی نژاد، تنش میان دو طرف افزایش پیدا کرده است و احساس عمومی جامعه یهودیان اسرائیل بر این قرار گرفته که ایران در صدد نوعی نسل کشی نسبت به آنان است. همچنین برقراری همایشی تحت عنوان «جهان بدون صهیونیسم»، و نیز ایجاد سایت هولوکاست که به طور متوسط روزانه ۲۰ هزار نفر از آن دیدن کردند، جنگ تبلیغاتی وسیعی را علیه یهودیت به راه انداخت^{۴۴} و از آنجا که یکی از ستون‌های اصلی تشکیل رژیم اسرائیل در فلسطین موضوع هولوکاست است، طبیعی است که رژیم اسرائیل در برابر مخالفان و انکار کنندگان و شبهه افکنان با شدت موضع گیری کرده و اقدامات مختلف را با محوریت افکار عمومی به انجام برساند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مجله بلخ علوم انسانی

-
۴۱. سیدمحمد تراهی، جایگاه هولوکاست در پروژه صهیونیسم (اسطوره تا واقعیت) (تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴)، ص ۲۵-۲۶.
۴۲. حمید مولانا و منوچهر محمدی، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوره دولت احمدی نژاد (تهران: دادگستر، ۱۳۸۷)، ص ۱۵۸.
۴۳. علیرضا سلطانشاهی، فروپاشی اسطوره هولوکاست: سیری در آراء و اندیشه‌های دکتر محمود احمدی نژاد (تهران: نشر جمهور، ۱۳۸۸)، ص ۲۱.
۴۴. مهسا ماه پیشانیان، «جنگ نرم و عملیات روانی رژیم صهیونیستی در برابر برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران»، در کتاب: مطالعات موردی در عملیات روانی (تهران: ستاد کل نیروهای مسلح، معاونت فرهنگی و تبلیغات دفاعی، ۱۳۸۹)، ص ۵۵.

۳.۲.۲. تهدیدات رژیم اسرائیل علیه جمهوری اسلامی ایران

شیمون پرز نخست وزیر سابق اسرائیل می‌گوید: «اسرائیل از سوی هیچ کشوری جز ایران تهدید نمی‌شود و این دولت بزرگترین تهدید برای امنیت و موجودیت اسرائیل است.»^{۴۵} جمهوری اسلامی ایران به عنوان مهم‌ترین تهدید برای اسرائیل تلقی شده و خصومت با ایران به طور آشکار بیان گردیده است. سیاست خارجی اسرائیل بعد از انقلاب اسلامی بر اساس در انزوا قرار دادن ایران قرار گرفته است. به همین دلیل و با توجه به سطح تعارض بالای جمهوری اسلامی ایران و رژیم اسرائیل، تهدیدات مطروحه از سوی رژیم اسرائیل را می‌توان در حوزه‌های سیاسی، امنیتی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی مورد بررسی قرار داد.

۳.۲.۲.۱. تهدیدات سیاسی - امنیتی

اسرائیل به سبب عدم موفقیت در برقراری ارتباط با جمهوری اسلامی ایران، سعی کرد تا این کشور را در عرصه منطقه ای و بین‌المللی منزوی سازد. بعد از انقلاب اسلامی، دکترین محورهای پیرامون از محاصره‌ی اعراب به محاصره‌ی ایران تغییر کرد. در راستای این دکترین، اسرائیل می‌کوشد جمهوری اسلامی ایران را از هر طرف به محاصره در آورد و ائتلاف‌های امنیتی علیه آن تشکیل دهد. در این راستا اسرائیل اقدام به همکاری‌های گسترده و ائتلاف با برخی از کشورهای منطقه و خارج از منطقه کرده که امنیت ملی ایران را تهدید می‌نماید که هدف این ائتلاف‌ها عبارتست از: مقابله با بنیادگرایی اسلامی، مقابله با نفوذ ایران در منطقه، ارائه الگوی سکولاریستی، بر هم زدن توازن راهبردی منطقه به زیان ایران، انجام عملیات هوایی علیه ایران، تشویق آمریکا به جنگ با ایران. رژیم اسرائیل سعی می‌کند جمهوری اسلامی ایران را به عنوان عامل تهدید کننده نظام‌های حکومتی دولت‌های منطقه نشان دهد. این رژیم خطر اصول‌گرایی اسلامی نشأت گرفته از ایران را در کشورهای آسیای مرکزی بزرگ جلوه می‌دهد و برای خود نقش اصلی در مقابله با خطر اسلام‌گراها را قائل است و دولت ایران را به عنوان کانون بنیاد گرایی اسلامی در منطقه و جهان معرفی می‌کند. به این ترتیب ایران به عنوان خطری علیه ثبات داخلی این کشورها معرفی می‌شود.^{۴۶}

در زمینه سیاسی، رژیم اسرائیل بر آن است تا با تبلیغات گسترده و نسبت دادن تمامی اقدامات تروریستی به جمهوری اسلامی، وجهه‌ی ایران را تخریب و زمینه‌های محکومیت بین‌المللی

۴۵. جعفری ولدانی، ص ۸۳-۸۴

۴۶. همان، ۸۴

جمهوری اسلامی را فراهم آورد که در مواردی همچون انفجار مرکز یهودیان آرژانتین و همچنین حکومت جمهوری اسلامی به علت نقض حقوق بشر با کمک ایالات متحده به توفیقاتی نیز دست یافته است.^{۴۷}

۳.۲.۲.۲. تهدیدات اقتصادی

در استراتژی امنیت ملی اسرائیل (به ویژه در سالهای اخیر)، قدرت اقتصادی از اهمیت به سزایی برخوردار است. «شیمون پرز» در گفتگو با گروهی از متخصصان در سال ۱۹۸۹ ادعا کرد که: «اندازه قدرت ارتش اسرائیل نیست که قدرت کشور را تعیین می‌کند، بلکه موقعیت‌های علمی و تکنولوژیکی آن نقش تعیین‌کننده‌ای دارد، با تأکید بر اینکه در دنیای امروز اقتصاد مهم‌ترین استراتژی است.» افزایش قدرت اقتصادی اسرائیل به‌طور همزمان با هدف تضعیف اقتصادی کشورهای دیگر منطقه و به‌ویژه ایران، تعقیب می‌شود. به خصوص با توجه به اینکه هرگونه تلاش برای موازنه قوای نظامی، نیازمند پشتوانه قدرتمندی از توانایی اقتصادی است. همچنین نقش ضعف‌های اقتصادی، خود یک عامل اساسی تهدید می‌باشد. بنابراین اسرائیل ضعف فزاینده اقتصادی جمهوری اسلامی ایران را به منزله یک سیاست جدی تعقیب می‌کند. که از ابعاد مختلفی قابل بحث است. از سویی برخی گروه‌ها، معتقدند که تحریم‌های اقتصادی آمریکا بر ضد ایران به شدت تحت‌الشعاع تحریکات اسرائیل طراحی و اجرا شده است. از لحاظ اقتصادی یکی از اهداف اصلی تحریم‌ها، تضعیف و انزوای اقتصادی ایران می‌باشد. از سوی دیگر یکی از اهداف عمده رژیم اسرائیل در سال‌های اخیر، اهداف سلطه‌جویانه اقتصادی در منطقه است که نگرانی کشورهای منطقه را موجب شده است و مقامات ایرانی نیز در این زمینه ابراز نگرانی کرده‌اند. رژیم اسرائیل در خاورمیانه اهداف اقتصادی خاصی را دنبال می‌کند که خاورمیانه جدید در دیدگاه شیمون پرز بیانگر این مسأله است. از این منظر، خاورمیانه یک منطقه اقتصادی است نه یک مجموعه فرهنگی که اسرائیل می‌تواند در آن نقش‌آفرین اول باشد؛ این دیدگاه، امنیت ملی ایران را تهدید می‌کند.^{۴۸} رژیم اسرائیل در این خصوص با ایجاد مانع و کارشکنی در مسیر همکاری جمهوری اسلامی ایران در جهان سعی می‌کند مانع شکوفایی اقتصاد ایران و توسعه علمی و فنی آن شود. (شمس، ۱۳۷۷:

۴۷. مرتضی شمس، «تهدیدهای نظامی-امنیتی اسرائیل علیه جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه مطالعات راهبردی

(پیش شماره دوم، ۱۳۷۷)، ص ۱۸۹.

۱۸۹) به‌طور کلی، تلاش اسرائیل بر آن است تا در عین اینکه خود را از حوزه تحریم‌ها و انزوای اقتصادی خارج کند، بالعکس در صدد است تا اینگونه تحریم‌ها را علیه ایران به کار گیرد.

۳.۲.۲.۳. تهدیدات نظامی

رژیم اسرائیل یک قدرت نظامی در منطقه است و دارای بمب هسته‌ای است و در استفاده از آن برای حفظ بقای خود تردیدی ندارد و در صورت جدی تلقی شدن خطر جمهوری اسلامی ایران برای رژیم اسرائیل، این رژیم ابایی از به‌کارگیری سلاح هسته‌ای نخواهد داشت و اگر تاکنون در منازعات پیشین خود با همسایگانش این سلاح‌ها را به‌کار نگرفته است به دلائل انسان‌دوستانه ملاحظاتی بین‌المللی نبوده است بلکه بیشتر از آن جهت بوده که به کارگیری سلاح هسته‌ای علیه کشورهای همسایه با توجه به محدودیت جغرافیایی اسرائیل، پیامدهای مخربی برای خود اسرائیل هم خواهد داشت.

توجه به این نکته لازم است که سلاح‌های اسرائیل به گونه‌ای طراحی شده‌اند که دامنه برد آنها جمهوری اسلامی ایران را در بر گیرد و از سرزمین کشورهای همسایه فراتر است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که یکی از اهداف اصلی آنها ایران بوده و از این رو تهدید نظامی علیه ایران محسوب می‌گردد. تسلیحات هسته‌ای اسرائیل به عنوان ابزاری تکمیلی برای سیاست‌های آن کشور در برخورد با ایران تلقی می‌گردد. خطر تهدید هسته‌ای اسرائیل اگرچه برای تمامی خاورمیانه جدی است، بازتاب‌های تهدید کننده آن برای ایران خطر آفرین تر تلقی می‌شود.^{۴۹}

سوابق رژیم اسرائیل نیز نشان می‌دهد که در صورت احساس خطر نسبت به پیشدستی در وارد ساختن ضربه، تردید به خود راه نمی‌دهد. این رژیم تقریباً در تمامی نزاع‌ها با همسایگان خود پیش قدم بوده است. اسرائیلی‌ها همواره حمله علیه سایرین را تحت عنوان «دفاع پیشگیرانه از خود» توجیه کرده‌اند و به نظر می‌رسد در مورد هر نوع حمله‌ای به جمهوری اسلامی ایران اقدام خود را دفاع پیشگیرانه قلمداد کنند.

---

۴۹. ابراهیم متقی، «تحلیل رفتار اسرائیل در برابر جمهوری اسلامی ایران»، مجله سیاست دفاعی (شماره ۱۸، ۱۳۷۶)،

۳.۲.۲.۴. تهدیدات فرهنگی

از آنجا که مهمترین عامل تعارض اسرائیل با جمهوری اسلامی ایران ناشی از ماهیت ایدئولوژیک نظام حاکم بر ایران است، اسرائیلی‌ها به شدت در پی آنند تا با اقدامات فرهنگی و اجتماعی به ایدئولوژی زدایی از جامعه ایرانی بپردازند. رژیم اسرائیل و رسانه‌های قدرتمند حامی آن از چند جنبه اقدامات و فعالیت‌های جمهوری اسلامی ایران را تهدید علیه صلح و امنیت جهانی جلوه می‌دهند: صدور انقلاب و حمایت از تروریسم بین‌الملل، تهدید جریان نفت و دستیابی ایران به سلاح‌های کشتار جمعی و ابزار به کارگیری آنها.^{۵۰}

رژیم اسرائیل با بزرگ نمایی تهدیدهای امنیتی ناشی از ایران در قالب ایران هراسی، تبلیغات فراوانی می‌کند. این رژیم همواره سعی می‌کند، ایران را بزرگترین تهدید امنیتی منطقه معرفی کند. تبلیغ در مورد تلاش ایران برای رسیدن به تسلیحات هسته‌ای، خطر بنیاد گرایی اسلامی و فعالیت‌های ایران در راستای صدور انقلاب، زیر سؤال بردن حکومت‌های منطقه، حمایت ایران از جنبش‌های اسلامی به ضرر اسرائیل و به زعم اسرائیلی‌ها، حمایت از تروریسم و مخالفت با روند صلح خاورمیانه که در بالا به آنها اشاره شد، همگی را در قالب ایران هراسی از اهداف تبلیغاتی گسترده خود برای نشان دادن چهره‌ای خشن در افکار عمومی جهان از انقلاب اسلامی ایران قرار داده است.

کتاب‌نامه

- آجورلو، حسین و حاج زرگر باشی، سید روح الله. *ایران و مسئله‌ی اسرائیل*. تهران: دفتر گسترش تولید علم، ۱۳۸۸.
- ازغندی، علیرضا. *روابط خارجی ایران (۱۳۳۰-۱۳۵۷)*. تهران: قومس، ۱۳۸۴.
- امینی، داود. «بازبینی مواضع رژیم پهلوی، روحانیت و مردم ایران، در منازعات فلسطین و اسرائیل». فصلنامه گنجینه اسناد. شماره ۶۱، ۱۳۸۵.
- تراهی، سیدمحمد. *جایگاه هولوکاست در پروژه صهیونیسم (اسطوره تا واقعیت)*. تهران: اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴.
- جعفری، علی اکبر. *منافع استراتژیک مشترک و اتحاد آمریکا- اسرائیل*. تهران: پژوهشکده‌ی مطالعات راهبردی، ۱۳۸۸.

- _____ . ساختار دولت صهیونیستی اسرائیل. ترجمه علی جنتی. تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، ۱۳۸۵.
- جعفری ولدانی، اصغر. روابط خارجی ایران (بعد از انقلاب اسلامی). تهران: انتشارات آوای نور، ۱۳۸۲.
- جمعی از نویسندگان صهیونیستی. رژیم صهیونیستی؛ تروریسم و امنیت. ترجمه مؤسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور، تهران: اندیشه‌سازان نور، ۱۳۸۴.
- حاجی یوسفی، امیرمحمد. ایران و رژیم صهیونیستی از همکاری تا منازعه. تهران دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۲.
- حسینی مقدم، محمد. «راهبرد اسرائیل در جنگ ایران و عراق». فصلنامه نگین ایران. شماره ۳، ۱۳۸۱.
- رضوی، مهدی. نیرنگ سازی صهیونیسم. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۹.
- زارع، رضا. ارتباط ناشناخته: بررسی روابط رژیم پهلوی و اسرائیل (۱۳۲۷-۱۳۵۷). تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۸۴.
- سلطان‌شاهی، علیرضا. فروپاشی اسطوره هولوکاست: سیری در آراء و اندیشه‌های دکتر محمود احمدی نژاد رئیس جمهوری اسلامی ایران پیرامون فلسطین و رژیم اشغالگر قدس. تهران: نشر جمهور، ۱۳۸۸.
- شمس، مرتضی. «تهدیدهای نظامی-امنیتی اسرائیل علیه جمهوری اسلامی ایران». فصلنامه مطالعات راهبردی. پیش شماره دوم، ۱۳۷۷.
- شعرباف، جواد. «موازنه تهدید؛ جمهوری اسلامی و رژیم صهیونیستی». فصلنامه دیپلماسی دفاعی. شماره ۴، ۱۳۹۱.
- صحیفه نور. جلد ۱.
- عباسی، مجید. «نقش اسرائیل در تقابل هسته ای ایران و آمریکا». فصلنامه گزارش راهبردی. شماره ۳۷، ۱۳۸۵.
- قانون، مرتضی. دیپلماسی پنهان: جستاری در روابط ایران و اسرائیل در عصر پهلوی با مروری بر پیشینه تاریخی یهودیان ایران. تهران: طبرستان، ۱۳۸۱.
- قهرمان پور، رحمن. «محیط استراتژیک لسرئیل پس از ۱۱ سپتامبر». گاهنامه برداشت اول. شماره ۷، ۱۳۸۱.
- کوهستانی نژاد، مسعود. «روابط ایران و اسرائیل در دوره دولت دکتر مصدق (۱۳۳۰-۱۳۳۲)». فصلنامه تاریخ روابط خارجی. شماره ۱۵، ۱۳۸۲.
- کفاش، مهین. روابط خارجی ایران (بعد از انقلاب اسلامی). تهران: انتشارات آوای نور، ۱۳۸۸.
- گل محمدی، احمد. «روابط ایران و اسرائیل به روایت اسناد نخست وزیری (۱۳۲۷-۱۳۵۷)». فصلنامه پژوهش حقوق و سیاست. شماره ۶، ۱۳۸۱.

ماه پیشانیان، مهسا. «جنگ نرم و عملیات روانی رژیم صهیونیستی در برابر برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران». در کتاب: مطالعات موردی در عملیات روانی. تهران: ستاد کل نیروهای مسلح، معاونت فرهنگی و تبلیغات دفاعی، ۱۳۸۹.

منتقی، ابراهیم. «تحلیل رفتار اسرائیل در برابر جمهوری اسلامی ایران». مجله سیاست دفاعی. شماره ۱۸، ۱۳۷۶.

ملکی، محمدرضا. «استراتژی اسرائیل در منطقه خاورمیانه». فصلنامه تخصصی علوم سیاسی. شماره ۶، ۱۳۷۸.

مولانا، حمید و محمدی، منوچهر. سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوره دولت احمدی نژاد. تهران: دادگستر، ۱۳۸۷.

ولایتی، علی اکبر. ایران و تحولات فلسطین (۱۳۱۷-۱۳۵۷). تهران: وزارت امور خارجه، ۱۳۸۰.

ولایتی، علی اکبر. جمهوری اسلامی ایران و تحولات فلسطین. تهران: وزارت امور خارجه، ۱۳۸۶.

Bahgat, Gawdat. «The Islamic Republic and the jewish state Israel Affairs», Vol 11, No3, July 2005.

De lange, Nicholas. *Atlas of the Jewish World*. New York, 1984.

<http://www.dowran.ir>, 1392/09/01

<http://www.irdc.ir>, 1392/09/01

reppa, Robert. *Israel and Iran: bilateral Relations and Effects on the Indian ocean Basin*. New York, 1974.